

Profesjonskonferansen 2022

Astrid Roe

Leseforståelse, lesevaner og
leseundervisning - kunnskap fra
PISA, LISA og nasjonale prøver

UNIVERSITETET
I OSLO

Datakilder

PISA-undersøkelsene fra 2000 - 2018

- Elevenes leseferdigheter og lese-engasjement
- Kjønnsforskjeller og sammenheng med sosial bakgrunn
- Lesing på skjerm og papir

Nasjonale prøver på 5. og 8. trinn

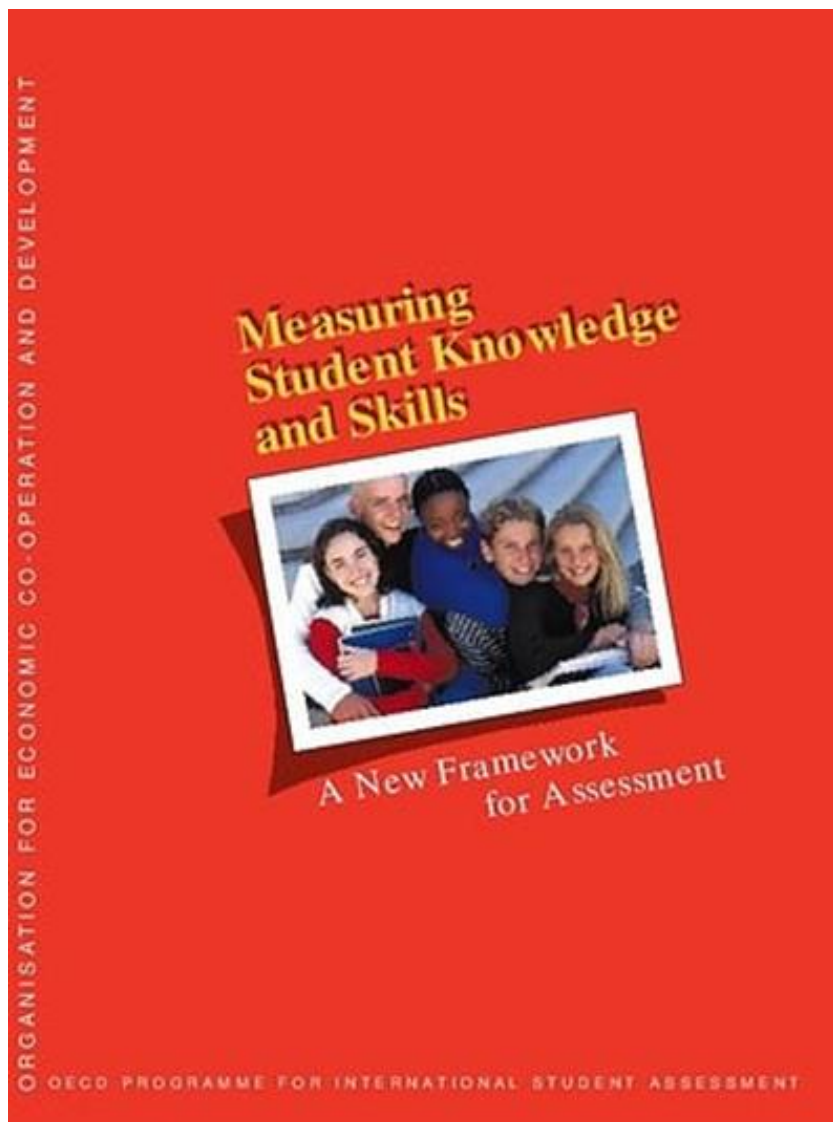
- Tekster og lesemåter som er særlig utfordrende for elevene, også for de gode leserne

LISA-prosjektet – en videostudie av norskundervisningen i 47 klasserom

- Norsklæreres arbeid med skjønnlitteratur, sakprosa og lesestrategier

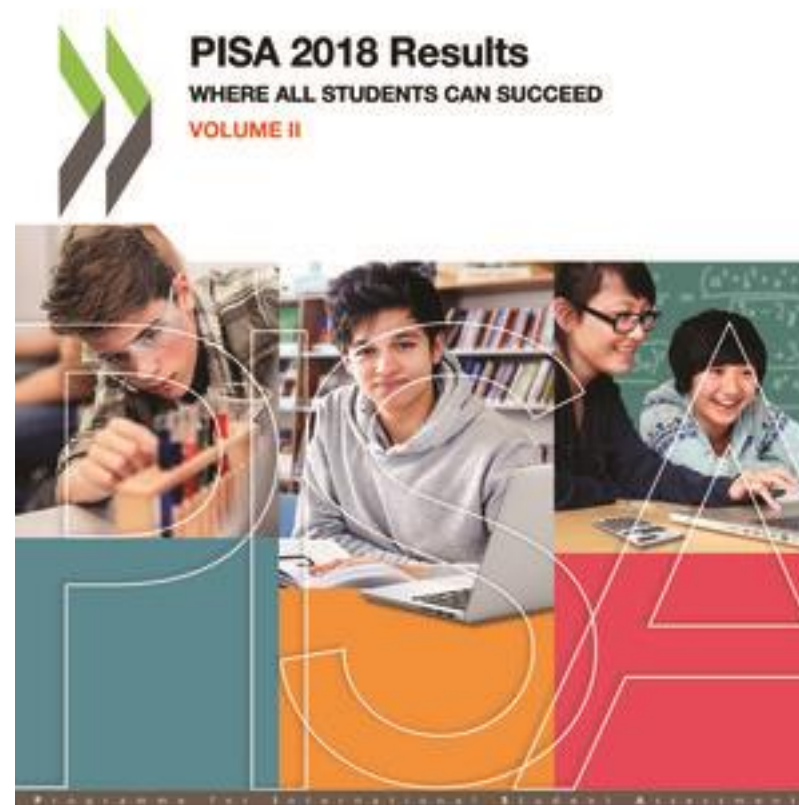
Reading Literacy i PISA

- 2000: Lesekompetanse innebærer at elevene skal forstå, bruke, og reflektere over skrevne tekster for å kunne nå sine mål, utvikle sine kunnskaper og evner og delta i samfunnet.
- 2018: Lesekompetanse innebærer at elevene skal forstå, bruke, **evaluere**, reflektere over og **engasjere seg i** tekster for å kunne nå sine mål, utvikle sine kunnskaper og evner og delta i samfunnet.
- Kunnskapsløftet: Å lese handler om å kunne forstå, bruke, reflektere over og engasjere seg i innholdet i tekster.

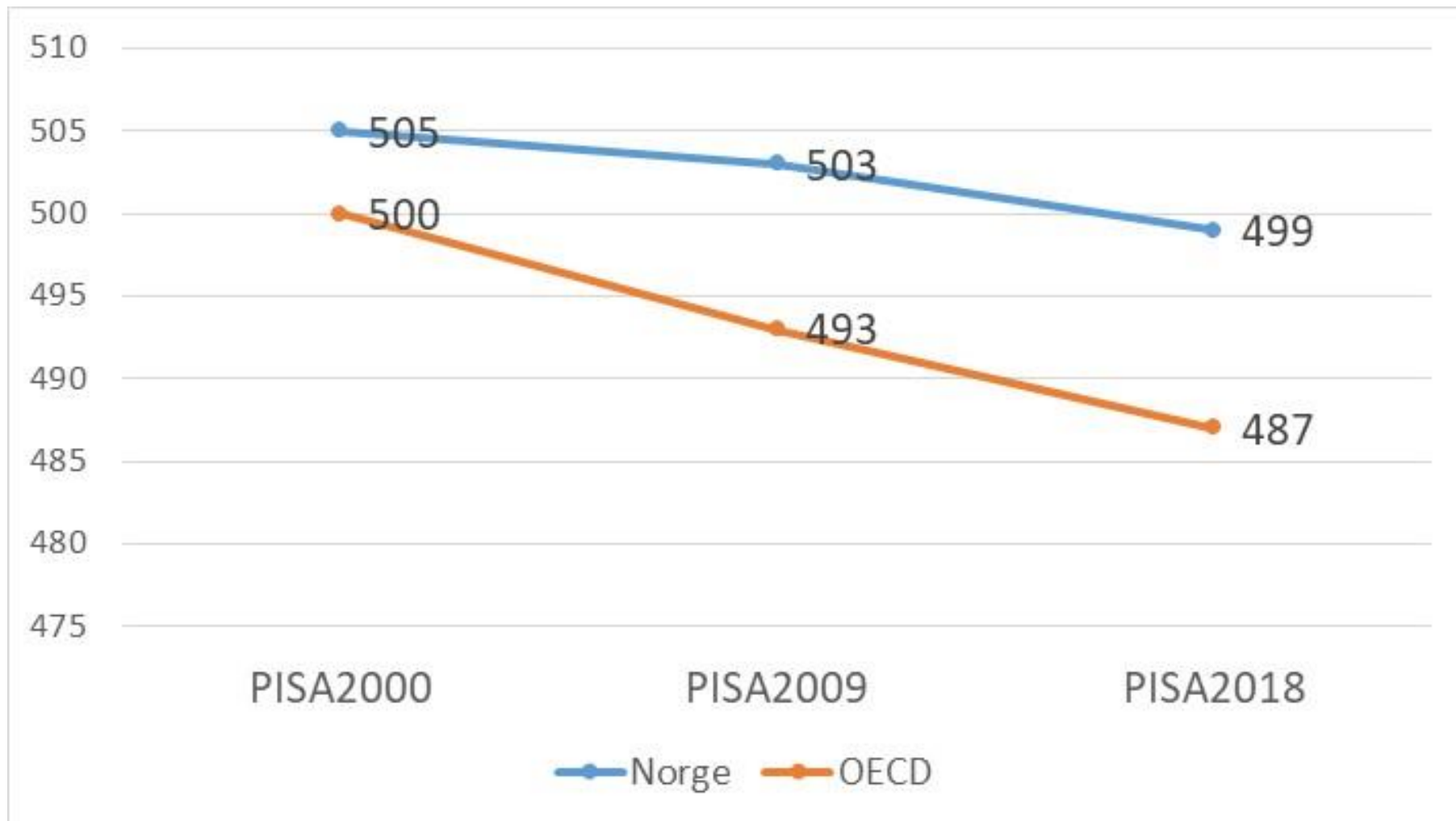
Norske elevers leseresultater i PISA

- PISA måler 15-åringers (elever på 10. trinn) kompetanse i lesing, matematikk og naturfag hvert tredje (fra 2022 fjerde) år og startet i 2000 med hovedfokus på lesing.
- Norske elever presterte litt over OECD-gjennomsnittet i 2000 og har holdt seg på omtrent samme nivå siden da.
- OECD-gjennomsnittet har sunket litt mer enn gjennomsnittet i Norge.
- Det har vært store kjønnsforskjeller i jentenes favør i hele perioden.

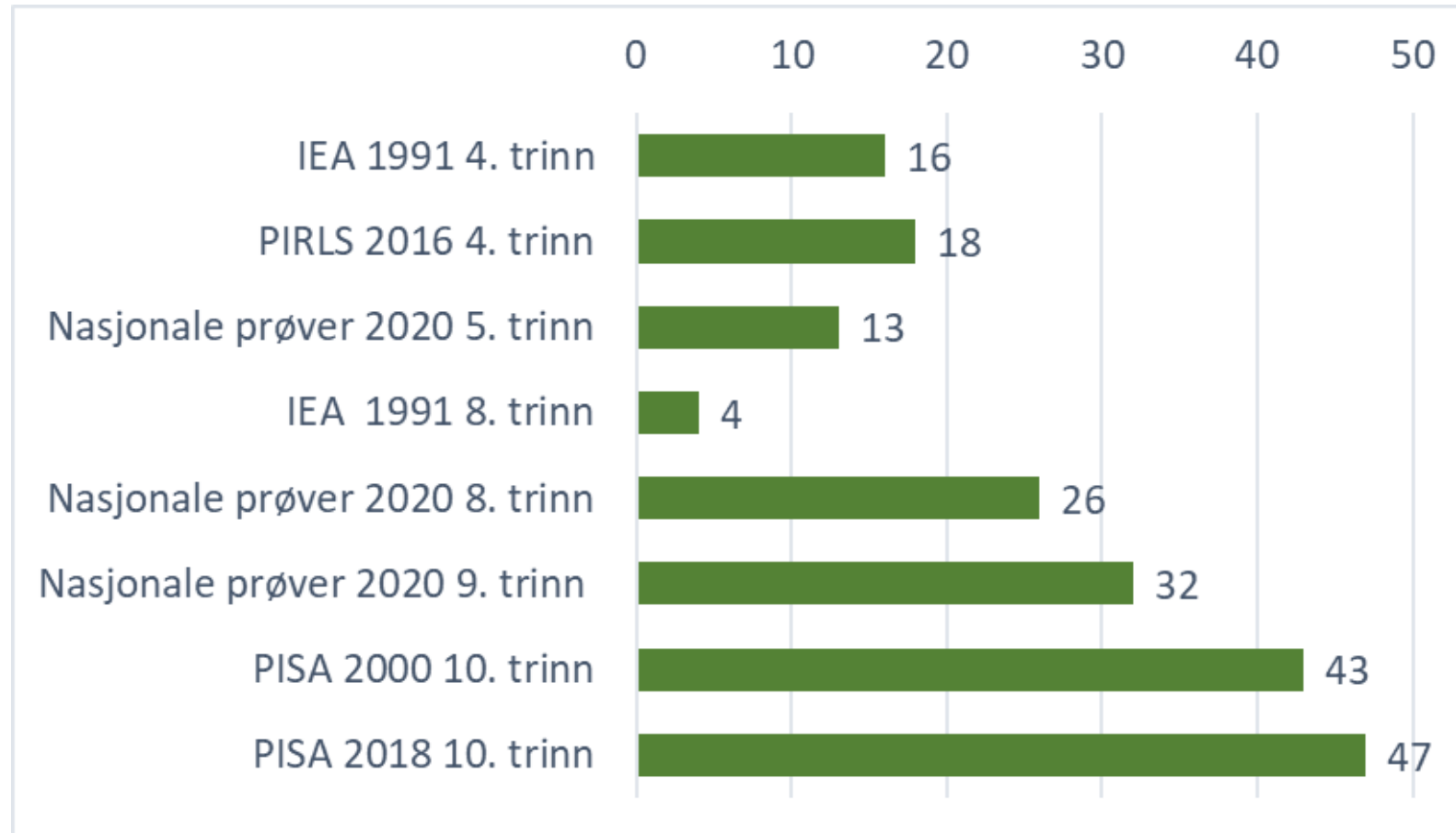

Programme for International Student Assessment

Resultater i lesing i PISA 2000, 2009 og 2018

Kjønnsforskjeller i jentenes favør på ulike leseprøver gjennom tidene

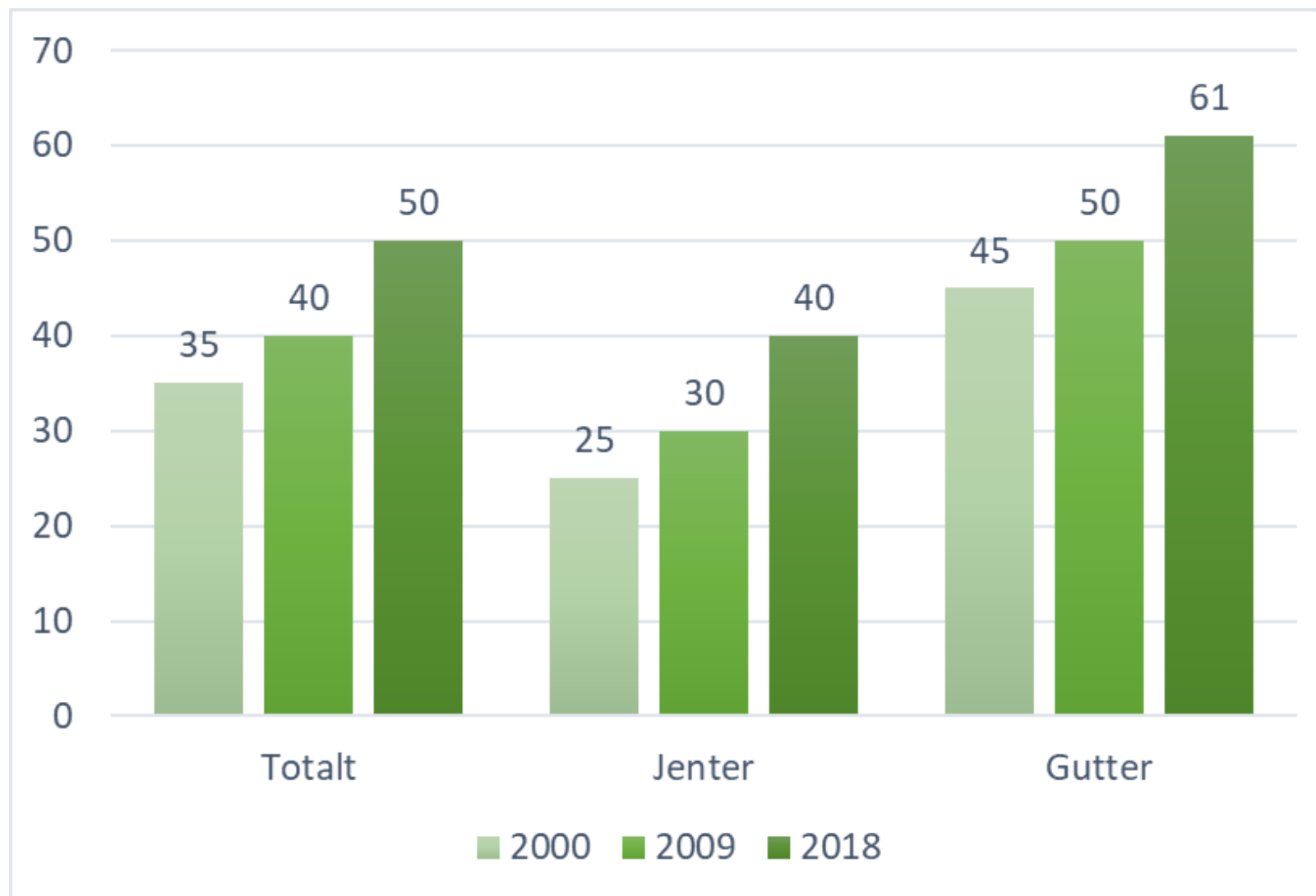
*Omregnet til gjennomsnitt = 500, et standardavvik = 100, 35-40 poeng tilsvarer ett skoleår

PISAs spørreskjema til elevene

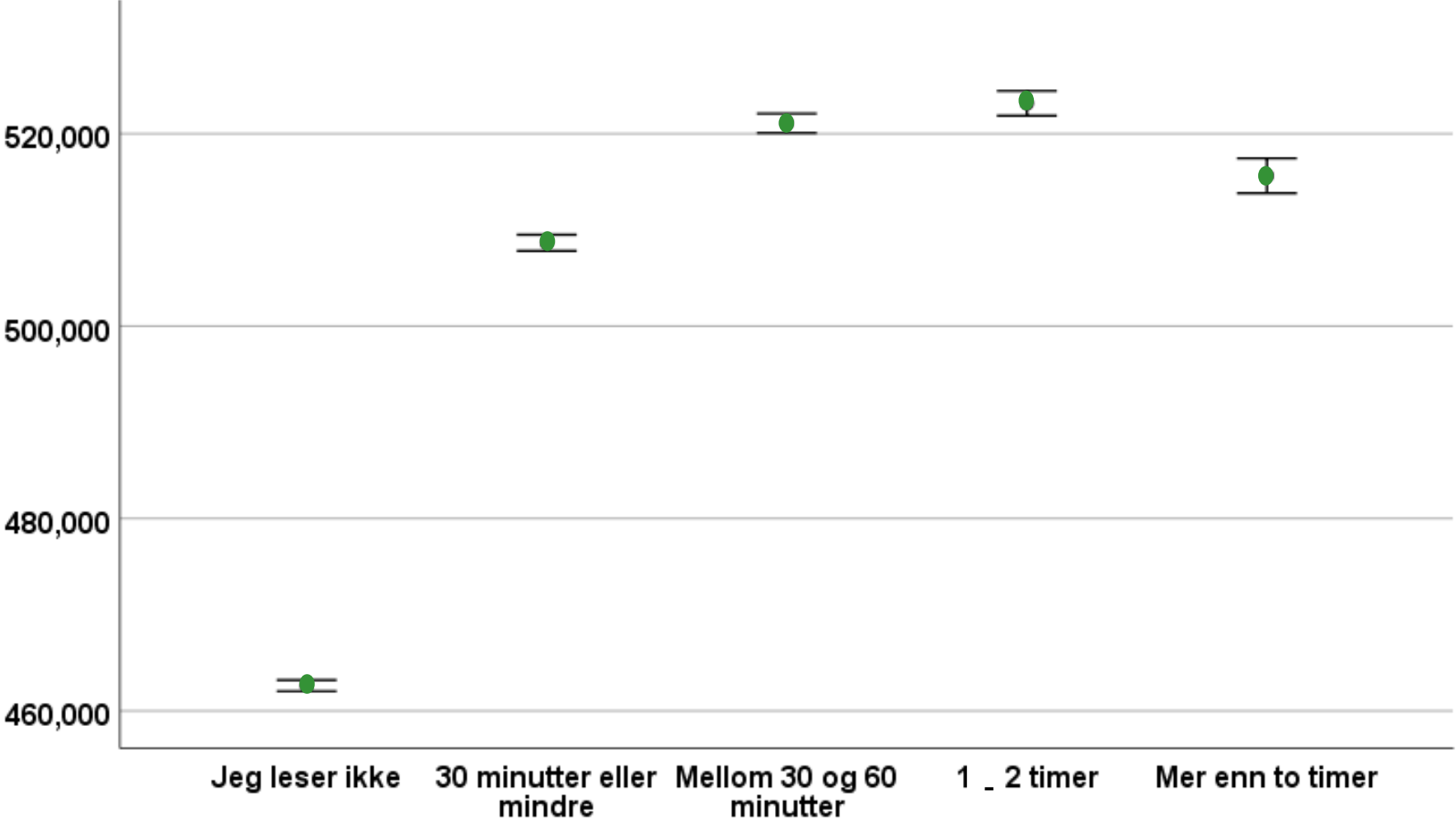
- Sosial bakgrunn (for eksempel foreldrenes utdanning og yrke)
- Kulturell bakgrunn (for eksempel antall bøker i hjemmet)
- Økonomisk bakgrunn (for eksempel antall TV, datamaskiner, biler, bad)
- Elevenes lesevaner (tid brukt til frivilling lesing og *hva* elevene leser)
- Elevenes holdninger til lesing
- Hva og hvor mye elevene leser på skolen
- Lesing på papir og skjerm

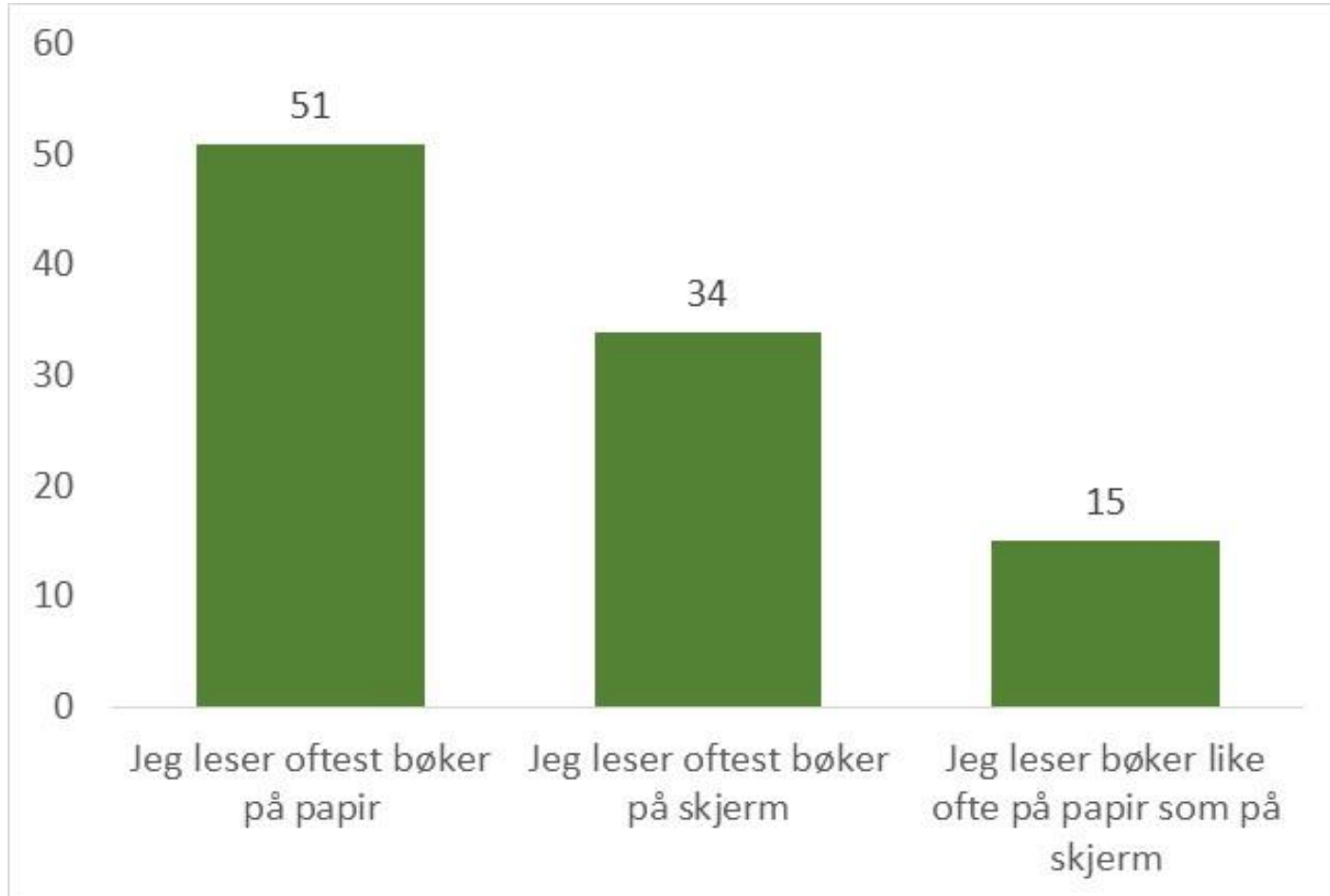
Daglig, frivilling og lystbetont lesing i fritiden - prosentandel elever som svarer at de *ikke* driver med det

Betydningen av å lese litt frivillig hver dag, ser ut til å være stor – uavhengig av hva man leser

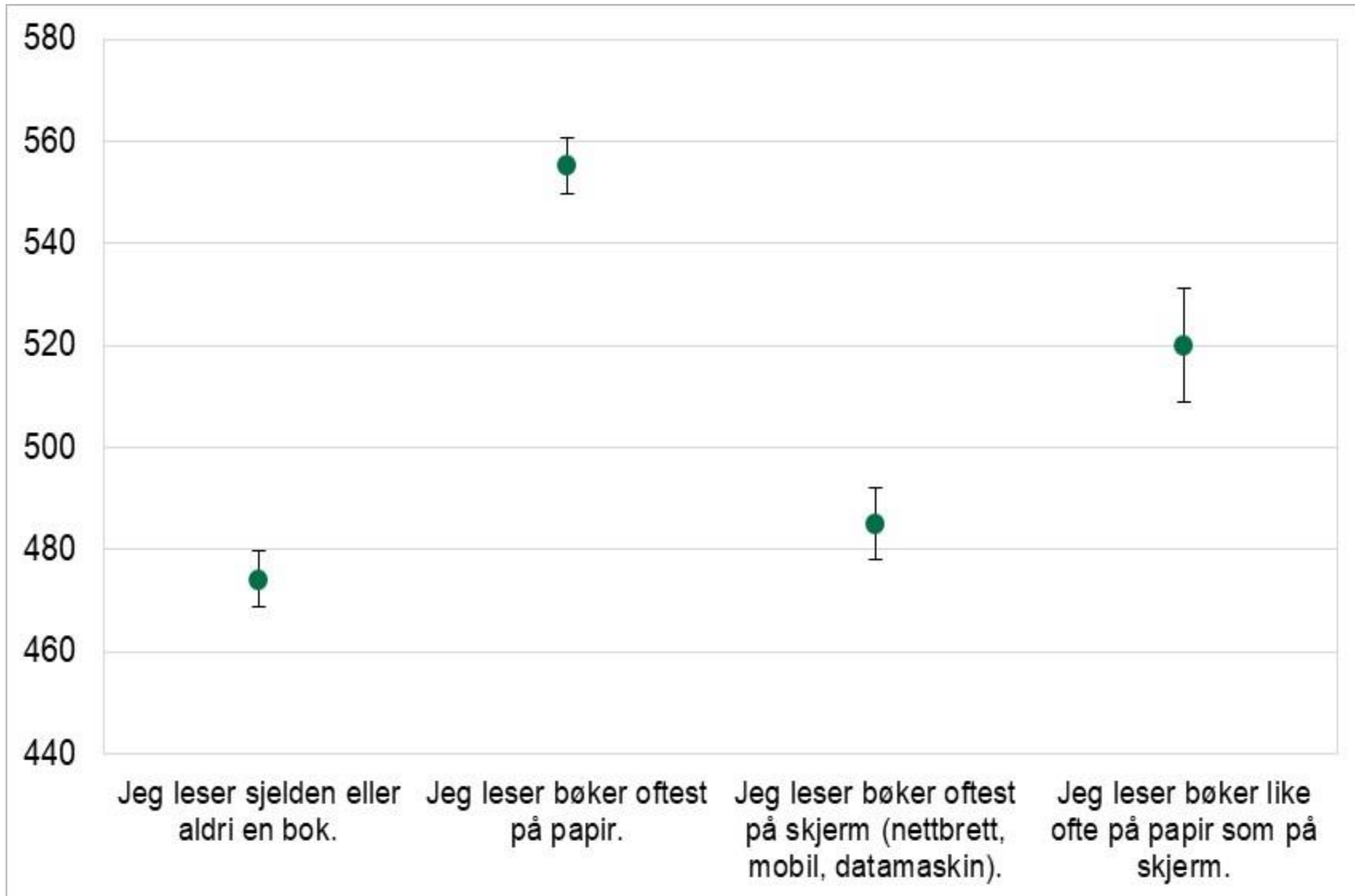

41 % av elevene svarte at de sjelden eller aldri leser en bok. De som leser bøker, fordeler seg slik på papir og skjerm:

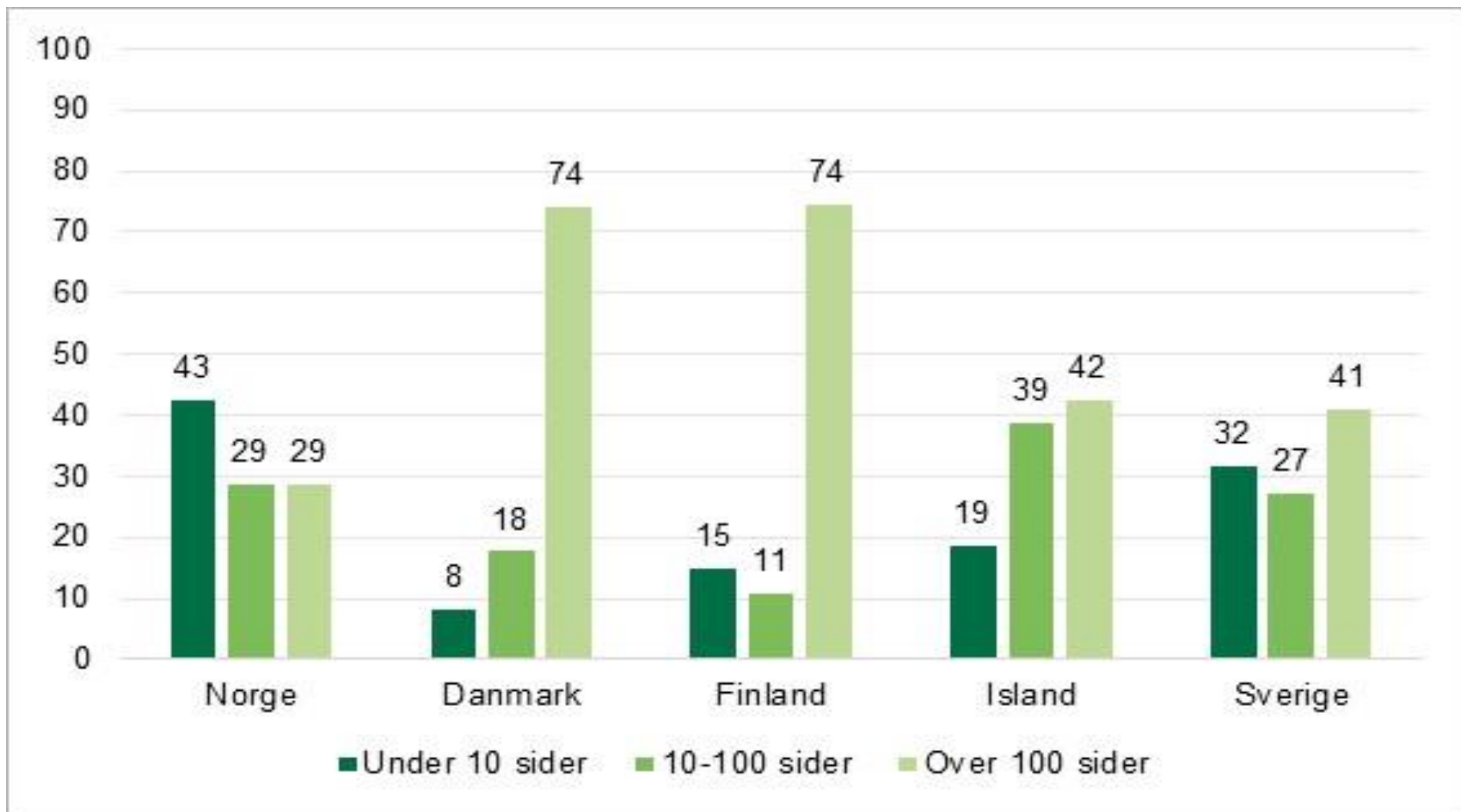

Boklesing på papir eller skjerm

– hvem foretrekker hva, og spiller det noen rolle?

Hvor lang var den lengste teksten du leste i norskfaget dette skoleåret (våren i 10. klasse)?

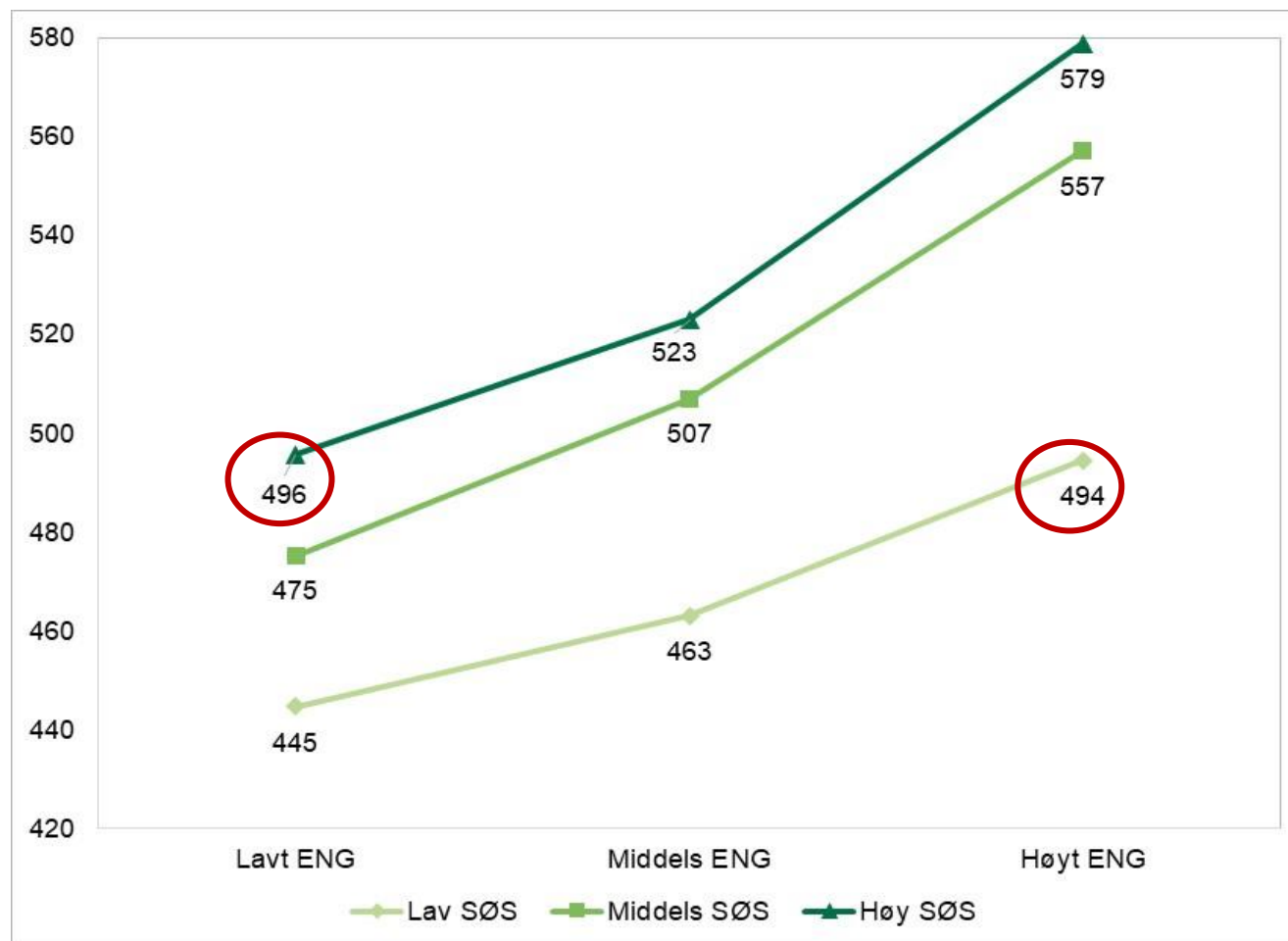
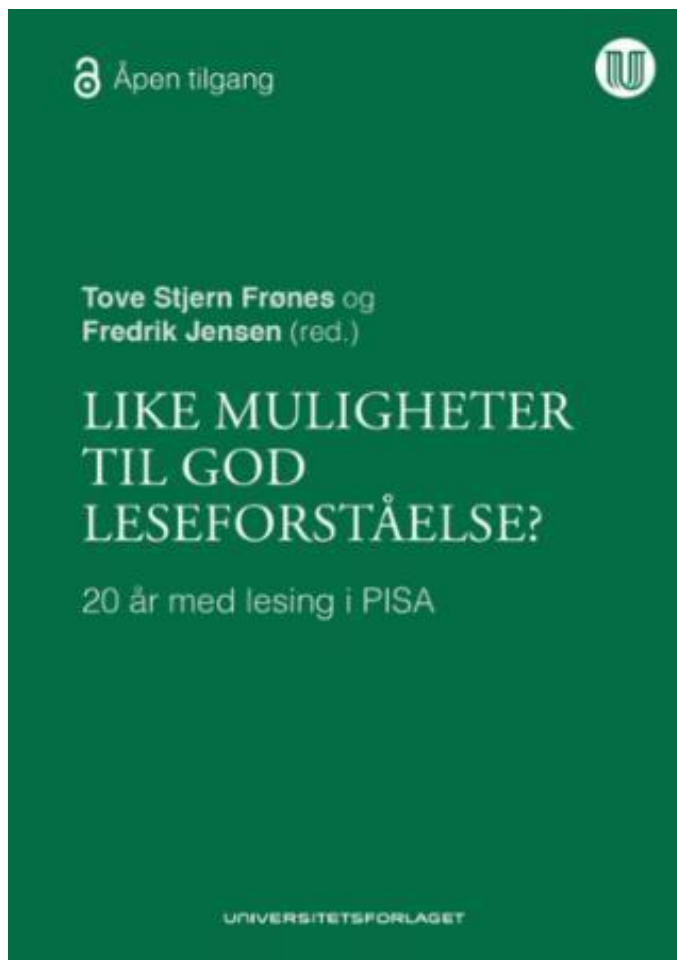

Hva er grunnen til at stadig færre norske elever leser lange tekster (bøker) i norskfaget?

- «Tekst i kontekst», et kjerneelement i norskfaget etter fagfornyelsen, vektlegger leseopplevelse og evne til å leve seg inn i hvordan andre mennesker har det.
- Blir det rom for flere lengre tekster i norskfaget?
- Hvilken rolle spiller tilgangen til bøker?
- Skolebibliotek?

Leseengasjement kan veie opp for sosial bakgrunn

Nasjonale prøver i lesing på tvers av fag i begynnelsen av 5. , 8. og 9. klassetrinn

- Autentiske tekster som representerer ulike fag og sjangere
- Oppgavene skal ta utgangspunkt i lesekompetanse som er relevant på tvers av fag
- Leseprøven skal reflektere teksttyper og sjangre elevene må forholde seg til i samfunnet
- Prøven har vært på skjerm siden 2016

Denne teksten er satt sammen av flere artikler som stod på trykk i Dagbladet mellom 2010 og 2013. Bruk teksten når du svarer på oppgavene.

Hva skjedde med Amelia?

Turen Amelia Earhart la ut på fra New Guinea 2. juli 1937, skulle bli hennes siste. Målet hennes var å fly jorden rundt langs ekvator som den første i verden. Hun og navigatøren Fred Noonan var ventet å ankomme Howland-øya i Stillehavet senere samme dag. De skulle mellomandre for å fylle bensin og deretter ta fatt på siste etappe av jordomflyvningen. De kom aldri til Howland-øya.

Den amerikanske marinen, kystforsvaret og flere frivillige søkte i området i over tre uker, men ingen fant spor etter piloten, navigatøren og det saltfargede flyet. Alle håpet at pionerene fortsatt var i live, og det skulle ta to år før Amelia offisielt ble erklært død. I den offisielle forklaringen het det at flyet hadde gått tom for bensin, og de to våghalsene var sunket i h Det er det ikke alle som tror på.

Mange teorier

Den internasjonale gruppen for berging av historiske fly (TIGHAR) har hatt ti ekspedisjoner til området der Earhart forsvant.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

– Mange spør oss om hvorfor vi igjen skal lete etter Amelia. Svaret er rett og slett at området der Earhart forsvant er et av verdens mest utrolige steder. Det er et område som har vært i bruk i over 100 år, og det er et område som har vært i bruk i over 100 år.

Maraboustorken lever av døde, råtnende dyr, så den er nyttig – og fredet som renovasjonsfugl.

Freia-fuglen sanne ansikt

Den tar seg så flott ut på sjokoladen. Men er ikke like smakfull i virkeligheten.

Vi er i innlandet i Etiopia. Et skvalder av måker, pelikaner, svartgønter og gribber kjemper om fiskerester på et travelt fiskemarked. Særlig én fugleart utmerker seg. Som svære bombefly sneler de nesten hodene våre. Med tre meter mellom vingespissene og opp mot fire kilos tyngde er de blant verdens største flyvende fugler. Og – er det ikke selveste Freia-fuglen? Maraboustorken pryder Freias melkesjokolade og er blant de aller mest kjente logoene her til lands.

Når man står nese til nebb med disse enorme fuglene, kan man ikke unngå å undres over hvordan de havnet som logo på norsk melkesjokolade. Med sine 120 centimeter fra topp til tå er de like høye

som en gjennomsnittlig norsk syvåring. I tillegg har de et nebb lengre og kraftigere enn en gjerdestolpe. Et nebb som faktisk har drept mennesker, ved å spidde dem. Det nakne hodet er skrukkete, fullt av små hudfletter og gamle skrubbår, og toppen er glissent pyntet med tilfeldig plasserte dunfjøn. Hengende under halsen har den en enorm hudflett, som utfoldes i all sin blodrøde prakt når fuglen er seksuelt opphisset. Dette uhyret av en fugl har ikke vært heldig med utseendet, men Freias logovalg har sin forklaring.

UHYRET VANT

For å skape blest om produktene sine, arrangerte Freia flere konkurranser. En av

Teksten nedenfor er ein annonse som har stått på trykk i bladet «Fjell og vidde». Bruk teksten når du svarer på oppgavene som kjem etterpå.

Norge trenger flere små indianere

Det er ganske skummelt å tenke på at barn i dag kommer hjem med færre skrubbår, gode opplevelser. Fordi de er mindre ute i naturen og leker enn vi var før.

Vi i Selje tror at den gleden som ekte naturopplevelser gir, fortsatt overgår alt et barn kan få gjennom en datamaskin eller sn TV-skjerm.

tror at barkebåten man har i et selv, kan være vel så mye morsommere å finne en bitte liten tigen på den lille nne i magen på du nettopp dro

opp av havet, overgår både Level 1, 2 og 3 på Super Mario. Kjøper du en kniv i presang til et barn du kjenner, gir du ikke barmet enda et lekelay. Du gir turen, tjuellturen eller fisketuren til en ny og spennende opplevelse.

Vi har i over 30 år laget speiderkniver spesielt tilpasset barn. Blant annet har de egen stopper som gjør at ikke hånden skli ned på bladet mens man spikker. På den annen side er det kanskje ikke så farlig at barna skjærer seg litt i fingrene. Like lite som de har vondt av å bli litt fra et skrubbår. Eller å komme hjem med neglesprett en kald vinterdag.

Barn som lærer seg hva som er farlig, lærer seg også å respektere både for kniven og naturen.

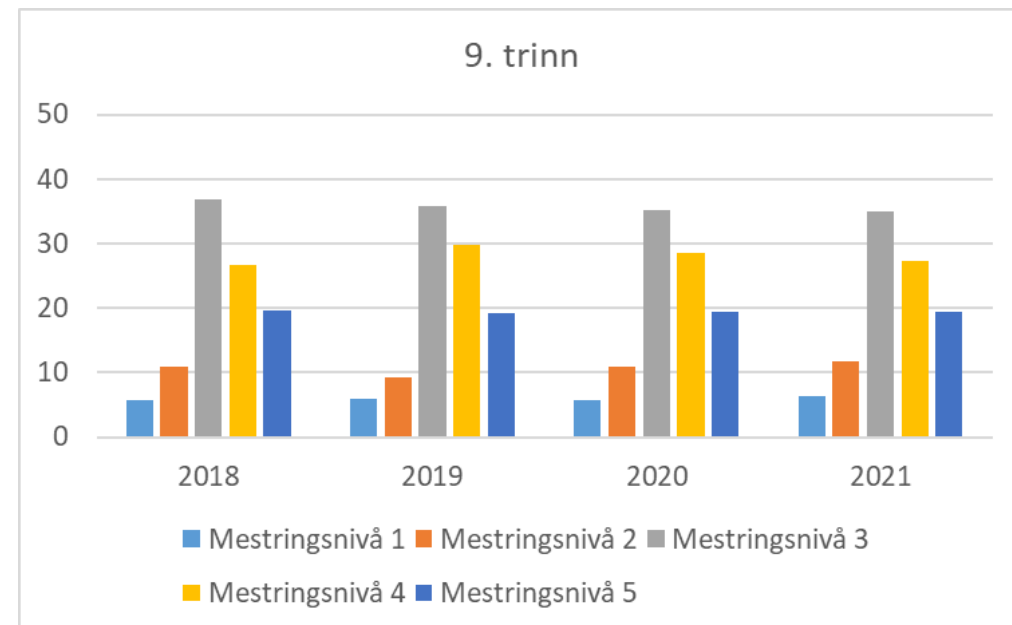
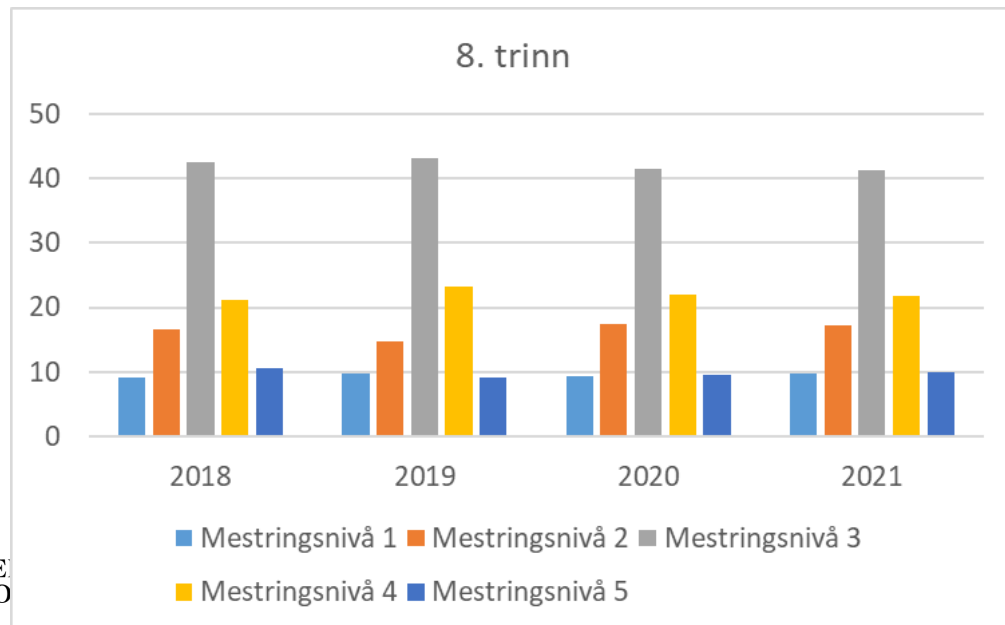
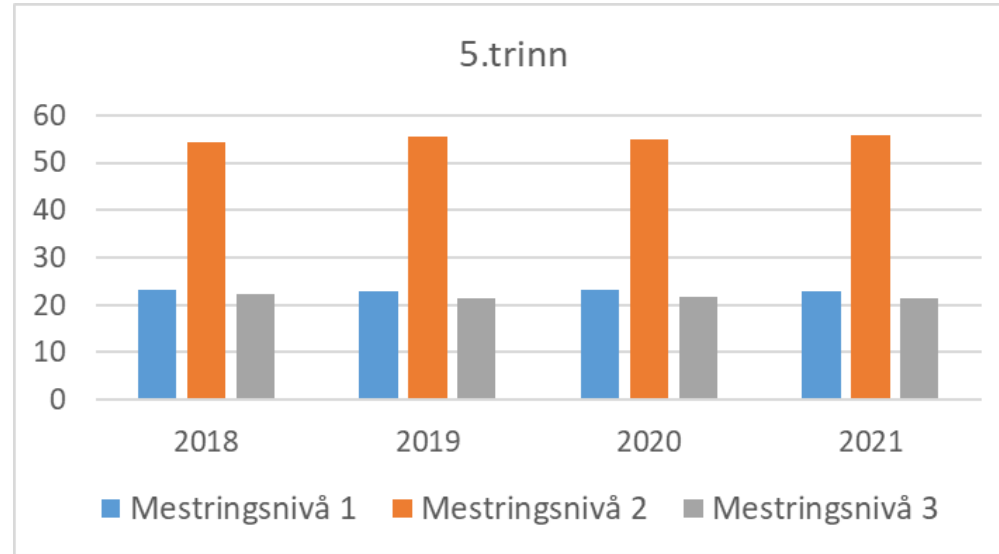
SELJE - kniv for den voksne

Utfordringer – også for de beste leserne

- Forstå hensikten med en tekst (at en tekst for eksempel er reklame og ikke fakta)
- Forstå kronologien i en fortelling når hendelsene ikke er fortalt i kronologisk rekkefølge
- Å lese nøyaktig og ikke basere seg på antakelser (det med «liten skrift»)
- Å lese kritisk (kan vi stole på det som står i denne teksten - hvorfor?)
- Å lese tekster med samme tema men med motstridende informasjon (jf flere treff på nettet)

Resultatene på nasjonale prøver har vært stabile de siste fire årene

**Hva skjedde
med lesingen
da prøvene ble
flyttet fra papir
til skjerm?**

Teksten nedenfor er hentet fra boka «Hjemme» av den amerikanske forfatteren Bill Bryson. Bruk teksten når du svarer på oppgavene som kommer etterpå.

Parykker

For en person som tenker rasjonelt, er moteretninger nesten umulig å begripe. I mange historiske perioder – kanskje de fleste – virker det som om hele vitsen med klesmoten var å se mest mulig latterlig ut. Kunne man i tillegg være mest mulig ukomfortabel, var triumfen enda større. Ved å kle seg upraktisk viste man at man ikke behøvde å utføre fysisk arbeid. Gjennom historien og i mange kulturer har dette ofte vært viktigere enn å ha det behagelig. Det kanskje mest irrasjonelle motepåfunnet av dem alle var da mennene gikk med parykk, noe de gjorde i rundt 150 år.

Parykker hadde en tendens til å klø og være ubehagelige og varme, særlig om sommeren. For å gjøre dem lettere å ha på seg var det mange menn som barberte seg på hodet. Vi ville derfor blitt overrasket over å se berømteter fra 1600- og 1700-tallet slik deres koner så dem tidlig om morgenen. I 150 år kvittet menn seg med sitt eget hår, som det slett ikke var noe galt med, og dekket i stedet hodet med noe fremmed og ukomfortabelt. Ikke sjelden fikk folk laget parykk av sitt eget hår. De som ikke hadde råd til parykk, prøvde å få håret til å se ut som en parykk.

Parykker krevde mye stell. En gang i uken måtte parykkene sendes bort for å få krøllene fornyet med krølltenger og kanskje varmes i en ovn, en prosess som ble kalt «fluxing». Fra ca. 1700 ble det moderne å utsette hodet for et daglig dryss av hvitt pudder, av grunner som verken hadde med sunn fornuft eller med praktiske hensyn å gjøre. Hovedingrediensen i pudderet var hvetemel. Da hvetehøsten slo feil i 1770-årene, ble det opptøyer mange steder da folk som sultet, fikk vite at det lille som var av mel, ikke ble brukt til brødbaking, men til å pudre rikfolks hoder. Mot slutten av 1700-tallet var det vanlig at pudderet ble tilsatt fargestoffer – blått og rosa var særlig populært – i tillegg lukt.

Pudring kunne gjøres mens parykken hang på et stativ, men resultatet ble best hvis man pudret parykken når den satt på hodet. Da måtte eieren ta den på seg, dekke til skuldrene og overkroppen og stikke ansiktet inn i en papirtrakt for ikke å bli kvalt av pudderet, mens en

gjører eller frisør utstyrt med blåsebelg blåste skyer av pudder over hodet hans. Enkelte var enda mer nøye på det. En viss fyrst Raunitz hadde fire tjenere som blåste ut fire pudderskyer i hver sin farge, og så gikk fyrsten elegant forbi dem for å få det riktige resultatet. Da lord Effingham fikk høre om dette, fikk han straks tak i fem franske frisører bare for å stelle håret sitt, mens lord Scarborough leide inn seks stykker.

Kvinner tok parykkbruken bokstavelig talt til en ny dimensjon. De bygde opp håret på et skjelett av ståltråd som ble kalt «palisade» eller «commode». Ved å blande fettete ull og hestetagl med sitt eget hår kunne de oppnå virkelig monumentale høyder. Parykker til kvinner kunne være opptil en halv meter høye, slik at brukeren ble over 2,10 høy. Når de var ute og reiste, måtte de i mange tilfeller sitte på gulvet i vognen eller ha hodet ut av vinduet. Vi kjenner til to dødsfall som skyldtes at håret tok fyr etter at kvinnene hadde kommet borti lysekroner med parykken.

Kvinnefrisyrer ble så kompliserte at det oppsto et helt nytt vokabular, som var så detaljert at ulike typer krøller og grupper av krøller hadde egne betegnelser. Fordi det var så mye arbeid med håret, var det vanlig at kvinner lot det være urørt i flere måneder om gangen. De tilsatte bare litt klister fra tid til annen for å holde det på plass. Mange sov med spesielle treklosser under halsen og nakken for at frisyren ikke skulle bli flat. Fordi håret sjelden ble vasket, krydde det ofte av larver og insekter i det. En kvinne skal ha abortert da hun oppdaget et musereide i sine øvre etasjer.

Glansperioden for kvinnenes tårnfrisyrer var 1790-tallet, en tid da mennene var i ferd med å legge bort parykken. Som oftest var parykkene pyntet med bånd og fjær, men noen ganger med mer forseggjorte ting. Jon Woodforde skriver i sin bok *Forfengelighetens historie* om en kvinne som hadde et modellskip på hodet, komplett med seil og kanoner, som pløyde bølgene høyt der oppe, som for å forsvare henne mot en invasjon.

Da parykken ganske plutselig gikk av moten, bønnfalte forvilt parykkmakere kong Georg III av England om å gjøre det obligatorisk for menn å gå med parykk, men kongen sa nei. På begynnelsen av 1800-tallet var det ingen som ville ha parykk lenger, og gamle parykker ble i stedet brukt som støvmopper. I dag brukes parykker i rettsaler, blant annet i Storbritannia. Disse lages nå for tiden av hestetagl og koster rundt 600 pund. For at de ikke skal se nye ut – noe mange advokater er redd vil gi inntrykk av manglende erfaring – blir nye parykker som regel dynket i te slik at de gulner litt.

Teksten nedenfor er hentet fra boka «Hjemme» av den amerikanske forfatteren Bill Bryson. Bruk teksten når du svarer på oppgavene som kommer etterpå.

Parykker

For en person som tenker rasjonelt, er moteretninger nesten umulig å begripe. I mange historiske perioder – kanskje de fleste – virker det som om hele vitsen med klesmoten var å se mest mulig latterlig ut. Kunne man i tillegg være mest mulig ukomfortabel, var triumfen enda større. Ved å kle seg upraktisk viste man at man ikke behøvde å utføre fysisk arbeid. Gjennom historien og i mange kulturer har dette ofte vært viktigere enn å ha det behagelig. Det kanskje mest irrasjonelle motepåfunnet av dem alle var da mennene gikk med parykk, noe de gjorde i rundt 150 år.

Parykker hadde en tendens til å bli en umper ubehagelig og

Parykker hadde en tendens til å klø og være ubehagelige og varme, særlig om sommeren. For å gjøre dem lettere å ha på seg var det mange menn som barberte seg på hodet. Vi ville derfor blitt overrasket over å se berømteter fra 1600- og 1700-tallet slik deres koner så dem tidlig om morgenen. I 150 år kvittet menn seg med sitt eget hår, som det slett ikke var noe galt med, og dekket i stedet hodet med noe fremmed og ukomfortabelt. Ikke sjelden fikk folk laget parykk av sitt eget hår. De som ikke hadde råd til parykk, prøvde å få håret til å se ut som en parykk.

Parykker krevde mye stell. En gang i uken måtte parykkene sendes bort for å få krøllene fornyet med krølltenger og kanskje varmes i en ovn, en prosess som ble kalt «fluxing». Fra ca. 1700 ble det moderne å utsette hodet for et daglig dryss av hvitt pudder, av grunner som verken hadde med sunn fornuft eller med praktiske hensyn å gjøre. Hovedingrediensen i pudderet var hvitemel. Da hvetehøsten slo feil i 1770-årene, ble det opptøyer mange steder da folk som sultet, fikk vite at det lille som var av mel, ikke ble brukt til brødbaking, men til å pudre rikfolks hoder. Mot slutten av 1700-tallet var det vanlig at pudderet ble tilsatt fargestoffer – blått og rosa var særlig populært – i tillegg lukt.

Pudring kunne gjøres mens parykken hang på et stativ, men resultatet ble best hvis man pudret parykken når den satt på hodet. Da måtte eieren ta den på seg, dekke til skuldrene og overkroppen og stikke ansiktet inn i en papirtrakt for ikke å bli kvalt av pudderet, mens en

LISA (Linking Instruction and Student Achievement) 47 klasser på 8. trinn i norsk og matematikk

Datakilder

Videodata

Ca 4 timer pr fag
Kodet i 15-minutters
segmenter

Framgang på
nasjonale prøver i
lesing og regning

Spørreskjema til elevene
om norsk og matematikk-
undervisningen

Lærerdato
Utdanning, etter- og
videreutdanning,
alder, kjønn

Ble utvidet i 2018 til LISA Nordic, med 10 klasserom i hver fag i hvert land.
Samfunnsfag er også med i LISA Nordic

NFR-finansiert prosjekt ledet av Kirsti Klette

Vi filmet totalt 178 norsktimer

Hvordan arbeider lærerne med

- *Lesing*
 - Skrivning
 - *Skjønnlitteratur*
 - *Sakprosa*
 - Muntlig
 - Sidemål
 - Grammatikk
- Elevenes erfaringer med læringsmiljøet og undervisningen

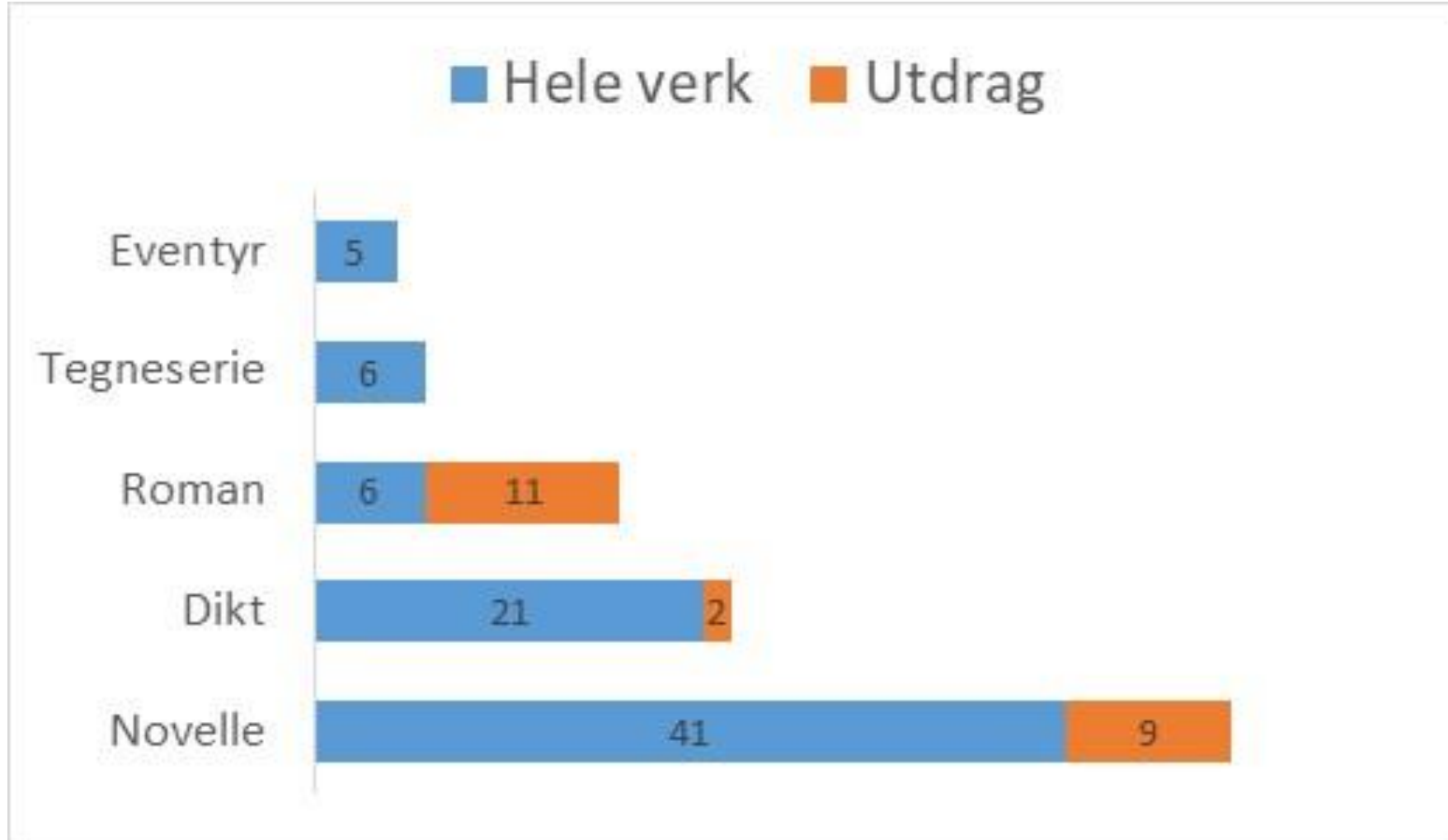

Hva leste elevene i norsktime?

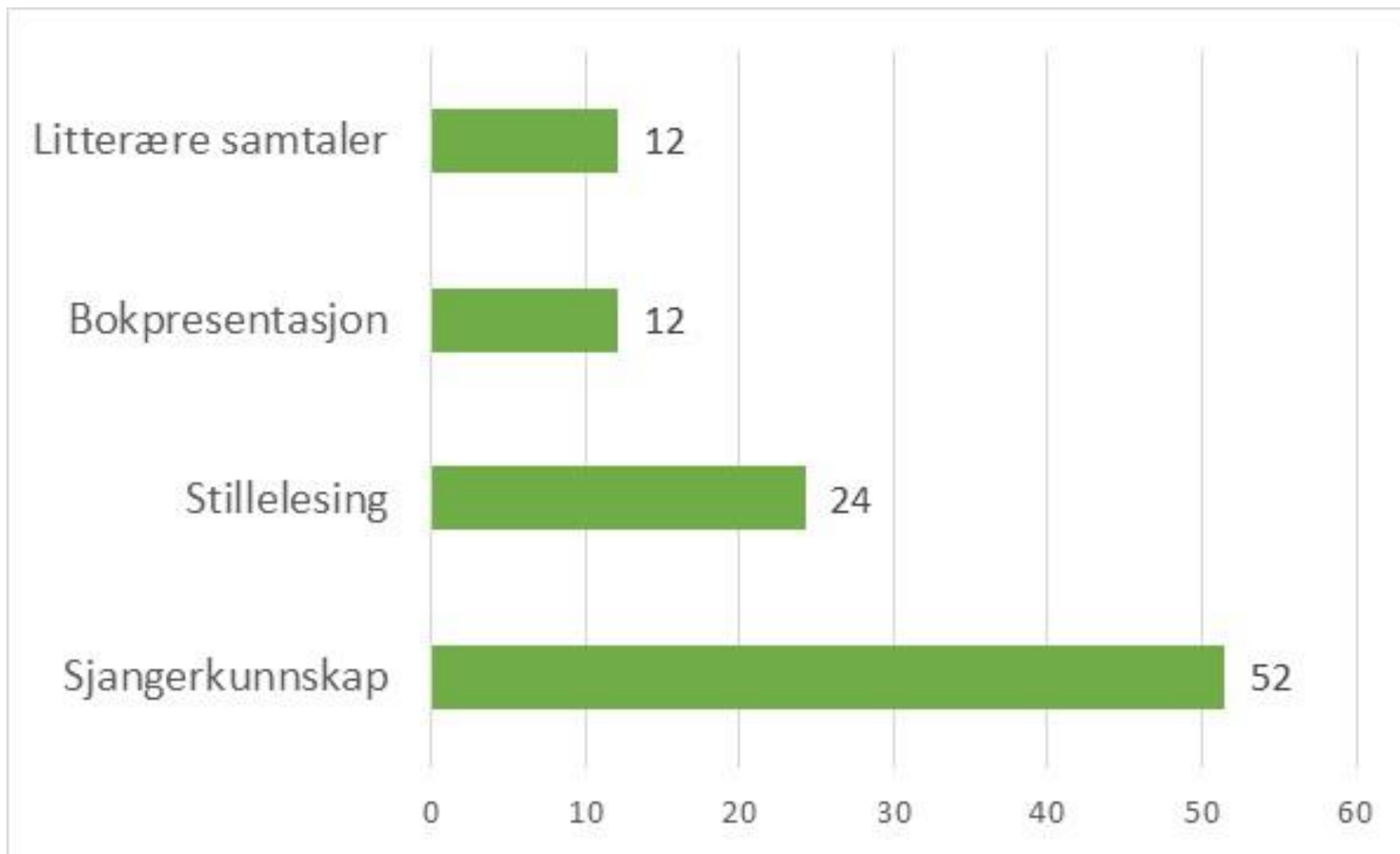
- Elevene leste en rekke korte tekster, både skjønnlitteratur og sakprosa.
- Sakprosa var ofte fagtekster i læreboka eller debattinnlegg i for eksempel Aftenposten Si:D.
- De skjønnlitterære tekstene var ofte korte dikt, noveller eller utdrag av romaner – så å si alltid fra en lærebok.

Prosentvis fordeling av skjønnlitterære sjangre (72 av 178 timer)

Prosentvis fordeling av undervisningspraksiser knyttet til skjønnlitteratur

Sterk vektlegging av eleven som *avsender og skriver*

- Svært mye av det elevene leste, ble brukt som eksempel på måter de selv kan skrive på – både når det gjaldt saktekster og skjønnlitteratur.
- Dette kan selvsagt være tydelig skriveundervisning, men det kan også redusere tekstene til bare form og «virkemidler du selv kan ta i bruk».
- Selve innholdet og leseopplevelsen kom ofte i bakgrunnen.

LESESTRATEGIER

Lærerne underviste i ulike typer lesestrategier, men de utdypet i liten grad hvorfor en strategi var god i et gitt tilfelle, eller hvordan den kunne brukes i andre sammenhenger.

De modellerte sjelden bruken av lesestrategier.

HVA, HVORFOR, HVORDAN OG NÅR

Lærer: *Aller først, skriv ned det dere vet om kontaktlinser, hva vet du om kontaktlinser? Målet er å vise hvordan vi kan bruke lesestrategier på denne teksten slik at dere også kan bruke strategiene når dere leser andre tekster, i andre fag. Derfor har det ikke noe å si hva teksten handler om. Det kunne vært fotball eller sminke, hva som helst. Poenget er hvordan vi kan lese på forskjellige måter som også kan brukes i andre fag. Det er altså en strategi å finne fram til hva man vet om det teksten handler om (...)*

Lærer: *Før du begynner å lese, hva er fordelene med å skrive en kort assosierende tekst om hva du kan før du starter å lese?*

Elev: *Du kommer litt dypere inn i temaet og kommer litt i gang. Sånn at det ikke er helt nytt for deg.*

Lærer: *Ja, for du vet mye om mange ting. Poenget er altså at du skal knytte det du allerede vet til det du skal lese om.*

Lærer modellerer overvåking av leseforståelsen:

Lærer (leser høyt fra SNL): «*Vannressurser, omfatter både påviste, usikre og spekulative forekomster av ferskvann i verden. Ferskvann er en kretsløpsressurs, det vil si en ressurs som kan brukes uten å bli oppbrukt så lenge produksjonsgrunnlaget holdes ved like (...).*»

Når jeg leser denne teksten for første gang, leser jeg masse ord og uttrykk som jeg ikke aner hva betyr, og jeg kjenner at jeg blir helt fortvila. Men jeg tror jeg forstår hva vannressurser er, fordi vann + ressurser som består av vann, må jo for eksempel være elver og innsjøer. Påviste forekomster betyr vel det er påvist, eller bevist at det finnes, og spekulative, hva betyr det?

Lærer: Skjønner dere at mens jeg leser, så stopper jeg opp, og så spør jeg: «Hva kan dette handle om? Hva slags mening gir dette?»

Den videre leseopplæringen omfatter både lesestrategier og tekstkunnskap

God og eksplisitt stratgiundervisning:

Læreren forklarer og/eller modellerer **hva** lesestrategien går ut på, **hvorfor** en lesestrategi er en god metode eller framgangsmåte - og **når** den kan brukes.

Vi fant mye HVA, mindre HVORFOR og lite NÅR

Kunnskap om teksters språk, struktur og sammensetning, særlig viktig når elevene tar seg fram på nett:

å vurdere teksters opphav og troverdighet

å vurdere tekster om samme tema opp mot hverandre

å navigere hensiktsmessig på nettet og vurdere treff og kilder (navigeringsstrategier)

Vi fant lite av dette – men det er ikke bare norsklærerens ansvar.

**Spørsmål vi stiller etter å ha studert hva som foregår i norsktimene:
Er det tydelig nok for elevene hva som er poenget med det de driver
med – og hva de kan ta med seg videre?**

Begrepene **kompetanse** og **dybdelæring**, som er vektlagt etter fagfornyelsen av læreplanen, henger sammen:

- *Kompetanse: å tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner, der refleksjon og **kritisk tenkning** er sentralt*
- *Dybdelæring: å anvende kunnskaper og ferdigheter på ulike måter (...). (Udir, 2020)*

Skolebibliotekenes viktige rolle

«Et mål må være å gi alle barn og unge, uavhengig av sosioøkonomisk status og kjønn, like god tilgang til lesestoff og hjelp til å finne fram til tekster som engasjerer dem. Gode skolebibliotek med skolerte bibliotekarer kan bidra positivt i dette arbeidet. (...) Det er stor forskjell på å ha et skolebibliotek i skolens lokaler, som elevene enkelt kan benytte i løpet av skoledagen, og å ha tilgang til et kommunalt bibliotek som det må planlegges besøk til. En slik løsning vil skape store og uheldige ulikheter fra skole til skole.»

(Roe 2020)

Referanser

Blikstad-Balas, M. og Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Frønes, T.S. og Jensen, F. (2020). *Like muligheter til god leseforståelse. 20 år med lesing i PISA*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gabrielsen, I.L., Blikstad-Balas, M. og Tengberg, M. (2019). The role of literature in the classroom: How and for what purposes do teachers in lower secondary school use literary texts? *L1-Educational Studies in Language and Literature*.

Jensen, R.E. (2020). Implications of Changing the Delivery Mode on Reading Tests in Norway—A Gender Perspective. In: Frønes T.S., Pettersen A., Radišić J., & Buchholtz N. (eds) *Equity, Equality and Diversity in the Nordic Model of Education*. Springer, Cham.

Klette, K., Blikstad-Balas, M. og Roe, A. (2017). Linking instruction and student achievement. A research design for a new generation of classroom studies. *Acta Didactica Norge*. 11(3)

Magnusson, C.G, Roe, A. og Blikstad-Balas, M. (2018). To what extent and how are reading comprehension strategies part of language arts instruction? A study of lower secondary classrooms. *Reading Research Quarterly*, 54(2).

Roe, A. (2020). Elevenes lesevanter og holdninger til lesing. I Frønes, T.S. og Jensen, F. *Like muligheter til god leseforståelse. 20 år med lesing i PISA*. Oslo: Universitetsforlaget.

Roe, A, Ryen, J. A. og Weyergang, C. (2018). *God leseopplæring med nasjonale prøver. Elevenes leseutfordringer i et mangfold av tekster*. Oslo: Universitetsforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2020). Kompetanse i fagene. Lastet ned 17.01.22 fra <https://www.udir.no/ik20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/kompetanse-i-fagene/?lang=nob>